

Igy elevenedik meg előttünk Melanchthon Fülöp alakja. Reformátor volt ő is, Luther reformátor-társa. Nem ő volt a reformátor, hanem csupán tanítvány, aki Luther nélkül nem lett volna azzá, amivé lett. Nem volt mindenben nagy és erős. Életének tragikumá, hogy gyakran volt kénytelen olyan feladatokat is vállalni, amelyek nem az ő képességeihez voltak szabva. A neki való feladatokban azonban hűségesen állta meg a helyét és olyat alkotott, ami nélkülözhetetlenül egészíti ki Luther Márton munkáját. Életükben együtt munkálkodtak, halálukban is egymás mellé kerültek. Mindkettőjük sírja a wittenbergi vártemplomban van, ott várja porladó testük a dicsőséges feltámadást.

Mi pedig érezzük, hogy Luther prófétai alakjához csakis tanítványokként formálódhatunk. Ezért érezhetjük hozzánk közelvónak a tanítvány Melanchthont, s abban, amiért Istennek hálásak vagyunk, hogy őt a reformációnak és nekünk adta, igyekszünk egyúttal tanítvány-társai is lenni. Így lesz a mi hálánk nem csupán egyszeri múltó emlékezés, hanem eleven bizonyosságtevés.

Wyczián Dezső dr.

Simul iustus et peccator.

Megigazulás és megújulás.

A megigazulásról szóló tanítást a reformáció-korabeli theológia nevezte el articulus stantis et cadentis ecclesiae-nek, vagyis oly hitcikknek, amelynek tisztaságán áll vagy bukik az egyház. Ez a tanítás azóta is megőrizte középponti helyét az evangélium egyházának theológiájában. Egyfelől azért, mert benne kapunk feleletet a keresztyén ember legelső *gyakorlati* kérdésére. Hogyan állhatok meg én — a nyomorult, szegény bűnös — a szent és igaz Bíró színe előtt? Hogyan nyerhetem vissza az elveszített paradicsomot: az Istennel való közösséget, lelki békességemet itt és az örök életet odaát? De joggal került a megigazulástan a keresztyén tanítás centrumába másfelől azért is, mert benne futnak össze és belőle bogyozhatók ki a hívő keresztyén gondolkodás, a keresztyén »*theoria*«, összes szálai.¹

Először is magában foglalja a teljes *evangéliumot*, az Atyának a Krisztusban megjelent, büntörkő kegyelméről szóló örvendetes üzenetet. De az Ószövetség nyelvén és fogalmaival. Isten Bíró. Nem kíméletlenül és könyörtelenül, emberi módon, hanem egyedülálló isteni módon igazságos Bíró. Krisztusban megbünteti a bűnt és megmenti a bűnöst. A megigazulás tana semmi más, mint a megmentő Istenről szóló örömuzenet —, ahogyan ezt az evangéliumot előre

¹ A megigazulás hitcikke a tudományok minden fajtájának elseje, ura, kormányzója és bírója. Megszentel és kormányoz minden egyházi tanítást és megerősíti a lelkiismeretet Isten előtt. E nélkül a hitcikk nélkül a világ halállal és sötétséggel van tele. — Luther W XXXIX I. 205. 1.

meghirdette az Ószövetség és az Ószövetség nyelvén teljes tisztaságában megfogalmazta Pál apostol. A megigazulástan fényét és súlyát a benne rejlő teljes, hamisítatlan evangéliumtól nyeri. De benne van a *törvényhez* való viszonyunk kérdésének, a cselekvő keresztyén élet titkának a megoldása is. Aminthogy elválaszthatatlanul öszszefonódik az egyházzal és a végső dolgokról szóló tanítással is, — hogy csak a legfontosabbakat említsük. A megigazulásról szóló tanítás az apostoli, a reformátori és minden igaz keresztyén theologia szíve. Akárhol indulunk el a theologia széles mezején, előbb vagy utóbb mindenhonnan ide, a középpontba érkezünk.

Gyakorlati és tanításbeli súlya ellenére mégis szinte félünk ettől az artikulustól. Keveset foglalkozunk vele és aránylag nagyon keveset szerepel igehirdetésünkben. Pedig az első lépések és az első fáradságos útszakasz után csodálatos gazdagságot, mélységeket és magasságokat tár ki előttünk. Emberéletek sokasága sem lenne elegendő teljes kimerítéséhez. Most is csak egy kis töredékével foglalkozhatunk. De talán az apró kis tükörcs darabban is felcsillan valami a nap vakító fényességéből!

A megigazulásnál az Isten és ember közötti viszony döntő, nagy megváltozásáról van szó. Arról, hogy a bűnös fölött Isten haragjának halálos, sötét felhője hogyan változik át Isten kegyelme napjának éltető ragyogásává? Ebben a nagy fordulatban Isten a cselekvő. A megigazulástanban elsősorban Istent nyugszik az apostol és a reformátorok tekintetete. De valami az emberrel is történik. A megigazulásban az ember egészen mássá lesz, mint azelőtt. Mi az, amiben a megigazult a megigazulásakor az ő megelőző és következő állapotától különbözik? *Mi történik a bűnössel a megigazulásban?* A következőkben a megigazulástannak inkább erre az anthropologiai oldalára nézünk.

Mielőtt kérdésünket még szabatosabban megfogalmaznánk, világosan és határozottan el kell különítenünk egymástól a megigazulást és a megszentelést, a *iustificatio*-t és a *sanctificatio*-t, — ha ez a keresztyén élet valóságában nem csupán csak theoretikusan lehetséges is. A megszentelés — a *sanctificatio* — a Lélek munkája; a meginduló új élet — az »új teremtés« — első szívdobbanása és kivirágása bennünk. Az új ember győzelemre jutása — emberünk fölött. Megigazulván² azért hit által, békességünk van Istennel (Róm. 5, 1.). Ez a megigazulást *követő* békesség már a *sanctificatio* gyümölcse. Ami az új élet első szívdobbanása *előtt* történik, ez a *iustificatio*, a megigazulás.

Kérdésünk ezek után így alakul: Ha a kezdődő új élet már a *sanctificatio*-hoz tartozik, mi történik akkor az emberrel a megigazulásakor? Mi megy végbe az emberen annál a nagy élet-fordulónál, amelynél Isten átváltja életünket az ő-ember vágányáról az új ember életútjára? A bűn rabsága a *iustificatio* előtt van. A Lélek szabad-

² *δικαιωθέντες* miután megigazultunk (*aoristos participium*).

ságában, az új életben járás a iustificatio után. *Mi történik az emberrel, mi az ember állapota hát a iustificatio alatt? Bűnös-e még vagy új ember-e már? Vagy egyik sem?*

Megüresedett multszázadvégi theológiánk azt felelte: bűnös. A római katolikus theologia azt feleli: új ember. S a reformátori theologia azt feleli: egyik sem magában, hanem mindkettő egyszerre! Simul iustus et peccator.

Lássuk e feleleteket egyenként!

1.

A római katolikus theologia álláspontját a Tridentinum határozza körül.

A iustificatio az ember belső átváltozása, átalakulása.³ »A belső embernek mind megszentelődése, mind pedig megújulása a kegyelemnek és az adományoknak akarati elfogadása által; ezen a réven az emberi igazság nélkül valóból igazzá lesz.«⁴ A bűnösből lett igaz megelőzőleg is érdemessé tette már magát, kooperált Isten segítő kegyelmével.⁵ Ezután most már maga cselekszi a jót, növekszik az igazságban és amennyire ajándékba kapja, ugyanannyira ki is érdemli majd az örök életet.⁶

A római katolikus egyház theológiája szerint tehát a megigazulás primér módon az emberben végbemenő történés. »Helye« az ember: folyamat, amely a bensőkben játszódik le. Lényege a bűnös szubsztanciális átalakulása. Kezdetén a peccator áll, alatta a peccator a segítő isteni kegyelem hatására és a szándékos akarati kooperáció segítségével lassanként átformálódik; a folyamat végén pedig előttünk áll a valóságos iustus, a lényege szerint igaz ember. A Tridentinum is beszél ugyan a kegyelemről, amely nélkül a megigazulás — a belső átváltozás — nem jöhet létre. De ez a kegyelem egyfelől dologi természetű, Istennek az emberbe »átfolyó« adománya; másfelől nem egyedül és önmagában hat, hanem a megigazulás előtt, alatt és után is az emberi akarat kooperációjának kiegészítésére szorul.

A Tridentinumban kikristályosodott látásmód számára ezek szerint a iustificatio középpontjában az *ember* áll. A lényeges az, ami az emberrel történik. S ami a lényeges, az ember *közreműködésével* is történik. *A római katolikus egyház tanítása szerint a megigazult*

³ *Translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adae, in statum gratiae.* Trid. Sess. VI. cap. 4.

⁴ A megigazulás két lényeges mozzanatát a megtisztulás és a belső átváltozás adják meg. Kált, Bibl. Reallexikon II. 492, 1.

⁵ *et sanctificatio et renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiae et donorum, unde homo ex iniusto fit iustus.* Sess. VI. cap. 7.

⁶ *eidem gratiae libere assentiendo et cooperando.* Sess. VI. c. 5.

⁶ *Crescunt atque magis iustificantur.* Sess. V. c. 10. V. ö. még Sess. VI. c. 16. és Canon 32.

nem peccator többé, hanem iustus, mégpedig lényege szerint. Megigazulás és megszentelődés tehát egybeesnek. A megszentelődés nem a megigazulás követője, hanem annak csupán másforma elnevezése.

Ennek a tanításnak a fő érdeke az, hogy olyasvalamit adjon a Lű-nősnek, amivel *sajátmaga* elfödözheti bűnei rűtságát, szive gonosz-ságát és akarata romlottságát, ami által a maga erejével szerezheti meg és érdemelheti ki üdvösségét. Előfeltétele az ember gyökeres romlottságának tagadása (a bűnbeesés csak a donum supernaturale — a kegyelem — elvesztését jelenti, de a jóra való képesség megmarad.) Gyakorláti következménye pedig a semipelagianizmus, sőt sok esetben, a köznép vallásosságában, a pelagianizmus.

2.

Volt a mult század végén és ennek a századnak az elején a protestáns theologiai gondolkodásnak egy igen erős ága. Főleg az ügynevezett vallástörténeti irányban jutott szerephez, de nagy mértékben átment a liberális protestáns gondolkodásba is. Ennek a theologiai iránynak is megvolt a maga sajátos tanítása a megigazulásról.⁷ Említjük pedig itt ezt azért, mert ez a felfogás, — mely ma sem egészen idegen a protestáns theologiai gondolkodás területén — a másik véglet a katolikus álláspont mellett.

A szerint a megigazulás alatt már új emberré lett a bűnös. E szerint még teljességgel peccator. A Tridentinumban a megigazulás a teljes belső átalakulás befejeződése. E szerint az álláspont szerint a megigazuláskor az emberben a belső változásnak még nyoma sincsen; ehhez Istennek külön megszentelő akaratára van szükség. Mi ezek után hát *itt* a megigazulás? *Pusztá jogi aktus az emberen kívül!* Az embertől távoleső történés. Isten ítélő trónusán rátekinet a veszendő nyomorult bűnösre és rátekinet Krisztus helyettesítő golgothai áldozatára. S ekkor kegyelemből Krisztus igazságát jogilag »beszámítja» a bűnösnek, iure divino kiegyenlítettnek veszi a bűnös vétkes tartozását. Krisztus fizetett helyette.

⁷ A mult század végén *Lűdemann* volt az első, aki a »két vonal-theoriát« megfogalmazta: Pál apostol leveleiben két élesen elkülönítõ gondolatmenettel találkozunk, mégpedig »egy vallásos vagy szubjektív-ideális és egy etikai vagy objektív-reális« gondolatmenettel. Az elsõnél a »jogi aktussal létesített bűnbocsánat és egy ideális-gondolati igazságnak az imputatio-ja« áll a középpontban, a másodiknál a valóságos megváltás és bűn hatalmából szabadulás. A Galáciai és Korinthusi levelekben és Róm. 1—4.-ben kifejezésre jutó ótestamentumi-farizeusi megigazulástan csak előkészítõ tanítás. Pál és az öskereszténység theologiai gondolkodásának centrumában nem a megigazulástan, hanem a megváltástan áll, mely a keresztséggel kapcsolatos és Róm. 6—8.-ban nyer kifejezést. (*Lűdemann: Die Anthropologie des Ap. Paulus, Kiel 1872*). A hagyományos megigazulástan elleni ezt az első támadást a vallástörténeti irány erősítette fel és hirdette világgá. Fõként *Wrede* révén. Ujabbán *Wiseman* és *Schweitzer* Albert voltak ennek a nézetnek hirdetői.

Az említett teológiai irány nagyon jól érezte ennek a megigazulásnak egyoldalú, jogász szegénységét, emberi gondolkodásmódját és le is vonta a következtetéseit. A megigazulástan — az a felfogás, hogy Isten Krisztus igazságát fogadja el a bűnös hiányzó igazsága helyett és a bűnösnek beszámítja azt, ami nem az övé — ez a tan szerinte farizeusi-jogi okoskodás maradványa Pál teológiájában. Ezért elveti és mellékes dolognak, »mellékkráternek« tekinti az egész megigazulásról szóló tanítást.⁹

Ez a teológiai felfogás is mindenestre hosszú multra visszatekintő fejlődés, helyesebben visszafejlődés, eredménye. A megigazulástannak a reformáció teológiája után bekövetkezett jogi átalakulása és félremagyarázása, elszegényesítése vezetett logikus következetességgel ehhez az eredményhez.

3.

Az embernek a megigazulásban való helyzetére jellemző e két alapfelfogást szembeállítva élesedik ki igazán a kérdés: micsoda az igazság — nem a pilátusi, hanem a páli értelemben. Vajjon a megigazulás az emberben lejátszódó belső lényegváltozás-e, emberi közreműködéssel? Vagy pedig az emberen kívül Istenben végbemenő jogi aktus, amellyel Isten eltörli a bűnök vétkes tartozását és Krisztus helyettesítő elégtételének, megszerzett igazságának jogi beszámításával igaznak tekinti azt, aki a valóságban egyáltalán nem az?

Pál apostol és a reformátori teológia ítélete szerint a megigazulás Isten újjáteremtő ítélete. Mind a három szó fontos és egyformán hangsúlyos ebben a kijelentésben.

a) *A megigazulás Isten műve* Ezt a katolikus és katolizáló teológiai gondolkodás felé kell hangsúlyoznunk.

A megigazulás tulajdonképpen nem is megigazulás, hanem »megigazítás«, abban az értelemben, hogy nem mi leszünk igazakká, változunk át, hanem Isten »igazít« meg, tesz igazakká, helyez az igazság állapotába bennünket. Nem az emberen van a hangsúly, hanem azon, amit Isten tesz. Nem az ember a középpont a megigazulásban, hanem az Isten és Isten munkája.¹⁰

⁹ Schweitzer szerint a megigazulás és a hit Pálnál egészen alárendelt és elhanyagolható szerepet játszanak a keresztséggel és a »Krisztus testében« való reális-misztikus részvétellel szemben. »A hitből származó igazság tana mellékkráter, mely a »Krisztusban levés« megváltás-misztikájának főkráterében képződik«. (Die Mystik des Apostels Paulus, 220. l.)

⁹ Csupán igazza »nyilvánítatás«. Ka't, Bibl. Reallexikon II. 491. l.)

¹⁰ Hozzá kell szoknunk, hogy... Isten igazságát a valóban kanonikus jelentése szerint értjük. Nem úgy, mint ami által Isten maga igaz, amellyel az istenteleneket is elkárhoztatná — mint ahogyan általában értik. Hanem ahogyan Augustinus is mondja a De spiritu et littera-ban, úgy, mint amelybe Isten az embert öltözteti, amikor megigazítja (iustificat). Luther WA V. 144. l.

Hisszük, hogy Isten által kell megigazíttatnunk. De elérni ezt mégis mi szeretnénk, imádság, könyörgés és hitünk megvallása által. Luther, Róm. lev. kommentárja, Ficker II. 91.

Nagyon hajlamosak vagyunk rá, hogy ezt újra meg újra elfelejtsük, mi akarjuk megszerezni, megkeresni és megérdemelni igazságunkat. Ha jócselekedetekkel nem, hát akkor hitünkkel¹¹, amelyet saját művünké, új jócselekedetté teszünk, alázatosságunkkal, saját erőtlenségünk és tehetetlenségünk hangsúlyozásával. Nem! A megigazulásban egyedül Isten a kezdeményező, a cselekvő és a végrehajló hatalom.

b) *A megigazulás Isten bűnbocsátó ítélete.*¹² Ez a második, amit az Irás világos tanításaként ugyancsak nagyon erősen be kell vésnünk a szívünkbe, a katolikus és katholizáló gondolkodásindódal szemben.

Az egész Római levél arról beszél, hogy Krisztusban lett nyilvánvalóvá a világ előtt Isten igazsága, ez a bűnt megbüntető, de a bűnt megmentő csodálatos isteni igazság. »Nincsen immár semmi *κατακριμα* (kárhoztató ítélet) azok ellen, akik Krisztus Jézusban vannak«. (Róm. 8, 1). Mit jelent ez?

Istennek a világhoz való viszonyát Krisztus eljövetele előtt »Isten haragja« jellemezte. Krisztusban azonban az *οργη θεου* helyett a *δικαιοσύνη θεου* — Isten kegyelmes igazsága — lepleződött le (*ἀποκαλύπτειται*). (Róm. 1, 17.) s azokhoz, akik a hit által Krisztusban vannak, Isten többé már nem haragvó és megítélő, hanem *δικαιοῦν τὸν ἀσεβῆ* (Róm. 4, 5.), az istentelent igaznak elfogadó Isten.

Krisztus a döntő fordulópont és a nagy szegeletkő az embervilág Istenhez való viszonyának történetében. Hallatlanul nagy dolog lepleződik le ott a golgotai keresztfán a világ előtt: Isten, aki ítéletével méltán sújthatná le a bűneiben elveszett világot, a Krisztusért és a Krisztusban ugyanezt a bűnös emberiséget elfogadja, ítéletében igaznak jelenti ki, megigazítja. A nagy titok apokálypsise Krisztus keresztjén az egész világ előtt ez: »mindnyájan vétkeztek..., igaznak fogadtatván el ingyen, kegyelméből, a Krisztus Jézusban való váltásért által«. (Róm. 2, 24—25.) *Itt* a megigazulás lényege és súlypontja. Abban, ami Isten *ítéletében* történik, abban, hogy Isten ítélete hogyan változik át »harag« helyett »kegyelemre«.¹³

A megigazulásban tehát korántsem az *ember* valamiféle átváltásáról, megjobbulásáról van szó. Nem is arról elsősorban, hogy az

¹¹ fides non ideo iustificat aut salvat, quia ipsa sit opus per sese dignum, sed tantum, quia accipit misericordiam promissam. Apol. IV. 70.

¹² Az »ítélet« szó itt nem a végső ítélet, hanem Istennek felőlünk való ítéletét, véleményét, döntését jelenti. Igaz, hogy Istennek ez az ítélete is egyáltalán mindig cselekedet, *végrehajlott* ítélet. Ezzel a kérdéssel a következő pont foglalkozik részletesebben.

¹³ Isten igazsága, ... amelybe felöltözteti az embert, amikor megigazítja, azaz mint maga az irgalmasság és kegyelem, mely által Istennel igaznak ítéltünk (iusti reputamur). Luther, WA V. 144.

iustitiam illam divinam. nisi per gratuitam imputationem, non consequimur. Luther, Comm. ad Gal. I. 16.

Ezt az egész reformátori theológián végigvonuló és a *δικαιοῦν* ó- és újszövetségi jelentése alapján teljesen helytálló alapvető meggyőződést Melanchthon fogalmazta meg a legélesebben: »A zsidók számára »megigazí-

emberben visz véghez valamit az Isten. Hanem azt *jeleti a megigazulás, hogy döntő módon Isten véleménye, ítélete változik meg a Krisztusért a bűnös felől, a $\kappa\rho\iota\mu\alpha\acute{\iota}\tau\omega\varsigma$ halálos ítélete helyén igazságra és életre.* Pál apostol a leghatározottabban hirdeti — és éppen ez a megigazulás evangéliuma —, hogy nem azok igazulnak meg Isten ítéletében, akik már magukban is jók és igazak, hanem azok, akik »mindnyájan vétkeztek és szükölködnek az Isten dicsősége nélkül«. (Róm. 3, 23.).

A megigazulás ilyen értelemben egyet jelent Isten bü:bocsátó ítéletével, magával a bűnbocsánattal. »Azt, aki bűnt nem ismert, bűnné tette érettünk, hogy mi Isten igazsága legyünk öbenn«. (II. Kor. 5, 21.).¹⁴ Csupán azt kell nagyon erősen hangsúlyoznunk, hogy a bűnbocsánat nem jelenthet valami negatív folyamatot, a fennálló vétkes tartozás jogi be nem számítását, elengedését; hanem egészen pozitív dolog: felvételés az Istennel való közösségbe. Isten bűnőshöz való viszonyának a megváltozása nem áll meg a félúton, az elmúlt bűnök eltörlésénél, hanem magában foglalja a bűnben elpusztult közösség helyreállítását is.¹⁵ A bűnbocsánat — mint a iustificationak, Isten megigazító ítéletének középponti tartalma — éppen úgy jelenti negatívve a bűnös vétkes tartozásának megszűnését, mint ahogyan jelenti Istennek a bűnőshöz való viszonyában az Atya-fiúi viszony helyreállítását (kiengesztelés, $\kappa\alpha\tau\alpha\lambda\lambda\alpha\gamma\acute{\iota}$, Isten és a bűnös viszonyában).¹⁶

A megigazulás — helyesebben a megigazítás — tehát valóban ítélet, Isten bírói döntése a bűnös felől (nem pedig lényegváltozás). Ugyanekkor azonban szét is veti a pusztá bírói-jogi aktus kerekeit. Isten megigazító ítélete bírói-jogi aktus: a Krisztusban hívő bűnöst igaznak nyilvánítja, fogadja el. De több is, mint bírói-jogi funkció: az $\alpha\sigma\epsilon\theta\acute{\epsilon}\iota\varsigma$ -t, az istentelent fogadja el igaznak! A bűnös minden nélkül szükölködő ember vétetik fel az Atyával való közösségbe. Isten egy aktussal megbocsátja bűneit és új, életadó közösségbe állítja önmagával.

tani« (iustificare) bírói terminus (forense verbum), mintha azt mondanám: »a római nép a tribunok által megvádolt Scipiot igazolta«, azaz felmentette, illetve igaznak jelentette ki (iustum pronuntiavit)«. Me'anchthon, Loci, CR, 21 742.

¹⁴ Ez a megigazulás (iustificari) a következőket foglalja magában: hogy mi a hit által Krisztusért igazaknak ítéltetünk (fide propter Christum reputari nos iustos); és hogy semmiféle bűn — legyen az a múlté vagy maradt légyen továbbra is testünkben — nem számítatik fel (imputari) nekünk, hanem — mintha semmi sem lenne — közben (interim) elvétegett. Luther, WA XXXIX/I. 82.

¹⁵ Mert ahol bűnbocsánat van, ott élet és üdvösség is van. Luther, Kiská'é V. része. Örvendőző lelkiismeret és Istenhez hajló megkönnyebbült szív, azaz a bűnök bocsánata nélkül senki sem üdvözülhet. Luther, WA II. 714.

¹⁶ Jelenti a megigazulás a bűnök bocsánatát és a kiengesztelést (reconciliationem vagy a személy elfogadását (acceptationem) az örök életre. Me'anchthon, Loci, CR 21, 742.

c) Itt érkezik el a harmadik alapvető megállapításhoz az apostoli-reformátori megigazulástanban: *a megigazulás Isten újjáteremtő ítélete*. Isten műve. Ítélet, döntés az emberen kívül az ember felől. De olyan döntés és ítélet, amely az emberben is alapvető változást hoz magával.

A megigazulás új viszony, új helyzet Isten és a bűnös között. Ennek a viszonynak azonban két oldala van: a megigazulás történéseiben nem csak Isten véleménye változik meg döntő módon a bűnös felől (*a bűnbocsánat Isten felől tekintve*; ez az elsődleges és a döntő). A bűnös viszonya is megváltozik Isténhez, új helyzetben van Isten felé. A megigazuló bűnös egészen más már, mint a hitetlen bűnös. Isten a megigazulásban kezébe veszi az elveszett embert. De ettől a pillanattól kezdve az is tudja és érzi Isten kegyelmétől való hordozottságát (*a bűnbocsánat az ember oldaláról nézve*).¹⁷

Isten bűnbocsátó, megigazító ítéletének elfogadása egy csapással mindent újjá tesz az ember életében. Ég és föld új színben, új ragyogásban tárulnak fel előtte. Isten többé nem féltelmes és retentenes büntető hatalom, hanem a tékozló fiát hazaváró Atya. A bűnös egész lényét, lelke legrejtettebb zugát és élete minden területét áthatja az a tudat, hogy igaz: Isten Krisztusban ingyen és érdem nélkül igaznak fogadja el. A legfontosabb ezen a világon ezzel végbe is ment: az elvesztett, a bűnben tönkrement közösség Istennel az ember részéről is újra helyreállt — a régiek elmúltak, ímé újjá lett minden.¹⁸ Az új élet megfogant s a Lélek munkája megkezdődhetik. Megindul a megszentelés művének első létketése és az új élet kivirágzása, az új ember növekedése az ó-ember testében. — *A megigazulás valóban az Istennek az ember belső világát újjáteremtő ítélete.*

A megigazulásnak ezt az oldalát viszont az egyoldalú protestáns-jogi felfogás felé kell hangsúlyoznunk. A iustificatio nem pusztán jogi kiegyenlítődéssel Isten igazsága és a bűnös iránti irgalma között, tehát nem pusztán Istenben végbemenő folyamat. Hanem a bűnös belső világának a megváltozása is. Isten helyreállítja a bűnös emberrel megszakadt közösséget, kapcsolatot. Ezzel együtt viszont a bűnös lelkében is alapvető változás történik. Valóban újjá lesz benne minden. A megigazításnak az emberben »megigazulás« felel meg: a megigazulás elsődlegesen és lényege szerint Isten cselekvése, de másodsorban az ember »igazsága«, szívének, egész belsejének megújulása is.

Visszont nem hangsúlyozhatjuk eléggé — és itt az éles elválasztó határvonal a katolikus megigazulás-theológiától —, hogy

¹⁷ A hit maga átalakítja (transformat) gondolkodásunkat és Isten akaratának felismerésére vezet. Luther, Róm. lev. komm., Ficker II. 170, Aki Krisztusban hisz, a lelkiismeretében biztonságos (securus) és igaz (iustus) U. o. II. 236.

¹⁸ A megigazulás valósággal is életújságra való újjászülés (regeneratio quaedam in novitatem). Luther, 1535. WA/I. 47. 65. tétel.

ez a belső megújulás bennünk nem lényegváltozás, nem a miénk! Pál apostol nem szűnik meg soha távortartani a hívő belső megújulásától —, de új életben járásától sem — a saját közreműködés vagy önmagukban való megváltozás gondolatát. Állandóan Isten hatalmas erejéről beszél, mely a hívőben és a gyülekezetben munkálkodik. »Adja meg néktek..., hogy hatalmasan megerősödjétek az ő Lelke által a belső emberben, hogy lakozzék a hit által Krisztus a ti szívetekben«. (Ef. 3, 16—17.). Luther ugyanígy: »Mégis csak úgy áll a dolog, hogy nem te teremtetted magad. S most a »második teremtést« magad akarod magadban elvégezni? Hamis képzeled ez, Isten felől is, meg a magam cselekedete felől is. Azt képelem, hogy Isten azt akarja, amit én teszek.«¹⁹

A keresztyén ember nem tud és nem akar önmagában, emberi mivolta szerint igaz lenni, hanem egyedül hitben: az Istennel való közösségben, Krisztus és az ő Lelke által. Igaznak lenni önmagunkban, lényegünk szerint: ez annyi volna, mint igaz lenni az Istennel való állandó közösség szüksége nélkül! Az erre való törekvés pedig semmi más, mint a bűn ősfelméje az emberben, a páli »dicsékedés« καύχρησις Isten előtt. Isten újjáteremtő hatalmának a visszautasítása és megigazulni akarás a saját cselekedeteinkből. Ez ellen küzd Pál apostol és a reformátorok egész theológiája.

A kiérdemelt megigazulás és a lényeg szerint való újjászületés ábrándja csak abban születethetik meg, aki nem ismeri a bűn hatalmát még a hívőn is, akinek nem élő tapasztalata a Róm. 7, 14 k-k-ben leírt küzdelem a bűnös ó-ember hatalmával. Nincsen *semmi* bennünk, amivel — akár egy gyümölcsöző, hívő keresztyén élet végén is — odaállhatnánk Isten színe elé, *min² a sajátunkkal*. Amikor Isten megigazít és a közösségbe fogad, vagy amikor ezt a közösséget véglegessé teszi majd a végső ítéletben a hit mint cselekedetekbe kibontakozó új élet kegyelmes beszámításával,²⁰ akkor sem azt ismeri el a hívő felől, amit maga tett vagy végzett; hanem a Krisztusért a saját isteni, életújító, bennünk és életünkben mindent újjáteremtő munkáját »számítja be« igazságnak.²¹ Tehát valóban »az istentelent igazítja meg«. (Róm. 4, 5.).

Ugyancsak tisztán kell látnunk azt is, hogy a hívő bűnös megigazulásakor végbemenő, Istentől munkált belső megújulás *sohasem lehet üdvbizonyosságunk alapja*.« Nem szabad saját lelkiismeretemre

¹⁹ Luther, WA XL II. 465—66.

²⁰ Az új élet is a hit, az Istennel való életközösség, egyik külső megnyilvánulása. V. ö. Róm. 2, 13 és II. Kor. 5, 10.

²¹ Azért fenséges prédikáció, isteni bölcsesség ez a mi hitünk: igazságunk, üdvösségünk és vigasztalásunk *rajtunk kívül* áll fenn; úgy, hogy mi Isten előtt igazak, kedvesek, szentek, bölcsék vagyunk, jól'ehet bennünk csupa bűn, igazságtalanság és bolondság lakozik. Luther, Erl. kiad. 14, 161. Fides apprehendit Christum et habet eum praesentem inclusumque tenet ut annulus gemmam, et qui fuerit inventus hac fiducia apprehensi Christi in corde, illum reputat Deus iustum. Comm. ad Gal. I. 195.

személyes érzéseimre (sensualis persona), cselekedeteimre támaszkodnom, hanem egyedül Isten ítéletére és igazságára. Ezek sohasem csálhatnak meg.²²

Végül: *a hívő megigazulása múlt, jelen és jövő egyszerre*. Be-fejezett *múlt*, mögöttünk levő történet, mert a golgotai kereszten Krisztus megszerezte a megigazulást az egész embervilág számára. Óérette ott Isten ítélete harag helyett kegyelmekért nyilvánított ki. Isten a keresztre feszített Fiúért az egész bűnös embervilágot elfogadta, igazzá fogadta, ingyen kegyelméből. »A pogányok... elnyerték az igazságot« (*κατέλαβον* aoristos: Róm. 9, 30.), Folyamatos, állandó *jelen*, a megigazulás: a keresztfán végbement egyetemes megigazító isteni ítélet a jelenidejű személyes hit által realizálódik szüntelenül, lesz személyes tulajdonunkká és igazságunkká (*δικαιοῦμενοι*, jelenidő: Róm. 3, 24.). Az igazságot napról-napra új igazságként kapjuk Isten kegyelmes atyai kezéből.²³ Végül: a megigazulás *jövőidejű*, még csak ezután megvalósuló valami. Teljesen és elsajátíthatatlanul csak ó-emberünk végleges levetése után, az utolsó ítéletben a miénk, az utolsó nap isteni aktusa. »A törvény betöltői fognak megigazulni« *δικαιοθήσονται*, jövőidő: Róm. 2, 13.²⁴

Megigazulásunk, igazságunk Krisztusban, a golgotai kereszten már múlt idő. A hitben jelen kincsünk, Isten napról-napra megújuló kegyelmi ajándéka. De teljessége szerint a jövő reménysége.

Pál apostol és a reformátorok megigazulástanának a summája tehát ez: Az Istentől nyert igazság valóságos igazság, megállás Isten ítéletében, és ennek folytán belső megújulás a megigazultban. De ez az igazság annyiban mégsem az »én igazságom«, hogy valami részem lenne a megszerzésében és megtartásában. Ez az én »igazságom« az Isten igazsága, Krisztus sajátja és a Lélek műve bennem. Ha csak egyetlen pillanatra is kiesem ebből az engem hordozó közösségből, vége igazságomnak, de vége a belső megújulásnak és az új életnek is bennem. Az én igazságom ezért marad ugyanakkor, amikor az enyém is, elsősorban mindig *Isten igazsága*.

4.

Ezekben próbáltunk végigtekinteni a megigazulás alapvető anthropológiai vonásain.

Mi a gyakorlati jelentősége most már az elmondottaknak egyfelől igehirdetésünk, másfelől személyes keresztyén életünk számára?

A megigazulásnak és a megigazulástanak ez a látása megóv bennünket attól, hogy ez a tanítás a mi számunkra is száraz és érdektelen dogmává, jogászai bölcselkedéssé legyen — mint ahogyan

²² Luther, WA XL/I. 589.

²³ Naponként igazulunk meg (*cotidie iustificamur*) bűneink meg nem érdemelt bocsánata és az isteni irgalmasság által. Luther; WA XXXIX/I. 98.

²⁴ Ha azért könyörgünk, hogy igazságunk teljessé váljék és a bűn (hatalma) megszűnjék bennünk, akkor egyszersmind azért könyörgünk, hogy ez az élet végetérjen. Luther, Comm. ad Gal. I. 195.

az volt még nem is olyan régen a századvég lelkészei és thelogusai számára. A megigazulás Istenhez való viszonyunk újjárendeződése, Istennek közösségteremtő, bűnbocsátó és újjáformáló ítélete: aki egyszer személyes evangéliumként hallja és érti meg a megigazulástannak az üzenetét, nem tud mást tenni, mint újjongani és örvendezve továbbadni az örömhírt. Ahogyan tették az apostoli és reformátori igehirdetések.

Ugyanekkor a fenti megigazulás-hirdetésnek van egy — személyes keresztyén életünk számára is nem kevésbé fontos — másik vonatkozása. A megigazulás három alapvonása — a *iustificatio* Isten újjáteremtő ítélete — figyelmeztet bennünket a bűn legfinomabb formájára: az Isten előtt kegyességünkkel való »dicselkedésre«. A kegyelemből, hit által történő megigazulás apostoli és reformátori tanítása az egyetlen megigazulás-hirdetés, amely *egyedül* Isten dicsőségét vallja mindenek felett. Az ember semmi és Isten minden igazságunk naponként történő megvalósulásában. A hívő — a megigazult hívő is — *önmagában* peccator. De a hit révén benne lakozó Krisztus igazága által igaz, iustus Isten előtt. »Isten istensége abban áll, hogy mindig a *semmiből* teremt. A bűnös megigazítása különleges, magasztos formája a semmiből való teremtésnek.«²⁵ Peccator és iustus — e között a két pólus között mozog a hívő élete a naponként való megigazulásban és megújulásban. Mindaddig, míg a peccator egyszer majd végleg el nem tűnik Isten országa fényében.

»Bűnös és igaz egyszerre (simul iustus et peccator): bűnös a valóságban, de igaz Isten ama biztos ígérete és döntése által, hogy szabadá teszi az alól, mindaddig, míg csak el nem juttatja a tökéletességre.«²⁶

Dr. Nagy Gyula.

JÉZUS, AZ ÉLET KENYERE.¹

(János ev. 6. részének magyarázata)

IRTA: KARNER KÁROLY.

6. 1 15: *A nagy kenyércsoda.*

- 6.1 Ezután Jézus a Galileai-tengeren (más néven:) Tiberias-taván
2 túl (fekvő vidékre) ment. Nagy sokaság követte, mert látták a jele-
3 ket, melyeket a betegeken cselekedett. Jézus pedig felment a hegy-
4 re és ott leült tanítványaival. Közel volt husvét, a zsidók ünnepe.
5 Nos, amint Jézus felemelte szemét s látta a hozzá jövő nagy soka-

²⁵ Althaus, Theol. Aufsätze II. 25. lap.

²⁶ Luther, Róm. lev. kommentár, Ficker II. 108.

¹ Része. János ev. kommentárjából.